

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

“พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม” ไม่มีการกำหนดคำนิยามไว้เป็นการเฉพาะ แต่โดยลักษณะแล้วหมายถึง พื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กำหนดขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 43 – 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกลไกทางกฎหมายที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการยับยั้งการดำเนินการหรือส่งเสริมการดำเนินการใด ๆ อันเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ควบคู่กับการดำเนินการฟื้นฟูด้วยวิธีอื่น ๆ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อการ ป้องกัน สงวน บำรุง รักษา คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ได้อย่างสมดุลตามธรรมชาติและคงความสมบูรณ์เพื่ออนุชนรุ่นหลังได้ใช้ต่อไปในอนาคต รวมทั้ง แก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อ

- เพื่อป้องกันพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติหรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ ศิลปกรรม (พื้นที่ต้นน้ำลำธาร พื้นที่ที่มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยทั่วไป พื้นที่ที่มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรค่าแก่การอนุรักษ์) ที่ยังไม่มีกฎหมายในเรื่องของการอนุรักษ์เข้ามาคุ้มครองดูแลพื้นที่จากการถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์
- ควบคุมและแก้ไขปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเข้าขั้นวิกฤตในพื้นที่ที่มีกฎหมายต่าง ๆ ควบคุมอยู่แล้วให้กลับคืนสู่สภาพเดิมภายในกำหนดระยะเวลา
- ควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และคุ้มครองประโยชน์มากที่สุด

หลักเกณฑ์การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ตาม พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การประกาศ เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) มาตรา 43 กำหนดให้รัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออก กฎกระทรวง กำหนดให้พื้นที่ต่อไปนี้ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

- พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร
- พื้นที่ที่มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยทั่วไป
- พื้นที่ที่มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย

- พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศ
กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์

2) **มาตรา 45** กำหนดพื้นที่ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เป็น
พื้นที่ ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคม
อุตสาหกรรม หรือเขตควบคุมมลพิษ แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤต
จำเป็นต้องได้รับ การแก้ไขโดยทันที และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตาม กฎหมายหรือ ไม่สามารถที่
จะทำการแก้ไข ปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เสนอ
คณะรัฐมนตรีขออนุมัติ เข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามมาตรา 44 อย่าง
เหมาะสมเพื่อควบคุม และแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้น

หลักเกณฑ์การกำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
บัญญัติให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

1) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศน์
ตาม ธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลง
ระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

3) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่จะทำ
การ ก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้นให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4) กำหนดวิธีการจัดการ โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น รวมทั้งการกำหนดขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการ
ปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
ในพื้นที่นั้น

5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ได้มีการออกกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงกำหนดเขตพื้นที่
คุ้มครองสิ่งแวดล้อมแล้ว ดังนี้

1) ป่าคุณลาพัน จังหวัดมหาสารคาม กฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2539) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

2) เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องการ
กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2546

3) จังหวัดภูเก็ต ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2546

4) จังหวัดกระบี่

- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณจังหวัดกระบี่ พ.ศ. 2546

- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในท้องที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเมืองกระบี่ อำเภอเหนือคลอง อำเภอคลองท่อม และอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

5) จังหวัดเพชรบุรี บริเวณชายฝั่งและชายหาดตั้งแต่อำเภอบ้านแหลม จนถึงสุดเขตอำเภอ ปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2546

6) จังหวัดพังงา ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในท้องที่อำเภอกระบุรี อำเภอตะกั่วป่า อำเภอท้ายเหมือง อำเภอทับปุด อำเภอเมืองพังงา อำเภอตะกั่วทุ่ง และอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ บริเวณสวนกลางมหานคร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และบริเวณต้นน้ำของแหล่งน้ำ สำหรับการพัฒนาภาคตะวันออก (อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ดอกกราย และคลองใหญ่)